

יהנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך. והשיבותיך אל האדמה הזאת' (כח, טו). ונסתבב מאת ה' שמנוחתו של יעקב היתה לקראת שבת, שעתה זכה למנוחה ושלווה מכל עמלו ועבודתו כל אותם השנים, מעת בריחתו מעשיו וכל התלאות שעברו עליו מאליפו והתמודדותו בבית לכן ובבריחתו ממנו, וממאבקו זה עתה עם עשיו.

כלומר שמה שאירע שכניסתו לארץ חלה לקראת יום השבת, מבטא את כללות מצבו של יעקב שלאחר עבודת

הכנה של שנים רבות שכמוהם בבחינת ימות החול, עתה הגיע לתקופה של 'שבת' ומנוחה בחייו כי הגיע לשלימות ענייניו, נאמנם ישב בשלווה כמה שנים, עד שקפץ עליו רוגזו של יוסף, ולהלן בפרשת וישב (חלק המאמרים מאמר ב' ביקש יעקב לישב בשלווה) יבואר טעם הדבר.

עוד נראה שבאו ללמדנו שמאורע חשוב זה בתולדותיו של יעקב אירע לקראת שבת. כי מצינו שהמאורעות החשובים של עם ישראל, זימנם הקב"ה שיהיו בשבת. אשר הוא היום המתאים לקדש את ישראל, ולהנחילם את הדבקות בה' יתברך.

ואבוהון דכולהו הוא המאורע המרכזי של התגלות ה' לישראל במתן תורה, ואמרו בגמרא לכר"ע בשבת ניתנה תורה (שבת פו).

ועיין מה שהבאנו לעיל בפרשת ויצא (כח, יב) שחלום הסולם, בו נאמר - 'אין זה כי אם בית אלוקים', כלומר שאז החל השורש להשראת השכינה בישראל ויעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'. ומצינו בזה שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד, היחתם סופר' והרה"ק מאיזביצא ב'מי

השלוח', שכתבו שניהם שחלום זה היה בשבת קודש.

והנה כעין מאורע דגן כאשר נכנס יעקב לארץ ישראל עם משפחתו הנרחבת ושב בשלום כהבטחת ה' אליו, ואז גם קנה קנין בארץ, הנה מאורע גדול זה של כניסתו לארץ משמע בחז"ל שהיה ביום השבת. שדרשו בכתוב 'יחון את פני העיר' שקבע תחומין, כלומר שבערב שבת קנה שביטה ב'פני העיר', וקבע תחומין כדי שיוכל להיכנס לתוך העיר ביום השבת עצמו. כמו כן מצינו בכיבוש ארץ ישראל בידי יהושע שהיה בשבת, שהרי בשבת נפלו חומות יריחו, כדאיתא בירושלמי (שבת פ"א ה"ח, וכן איתא בסדר עולם פ"א, במדב"ר יד, א). והרי יריחו היתה המפתח לכיבוש ארץ ישראל, כמו שאמרו יריחו מנעולה של ארץ ישראל' (במדב"ר טו, טו).

ולכן עיקר שמירת שבת היה דווקא אצל יעקב, משום שבו מצינו הענין של צלם ודמות אלוקים כדאיתא - 'שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון' (ב"מ פד). ואיתא - 'שקרא הקב"ה ליעקב א-ל' (מגילה יח). והיינו שהיה הוא מציאות של קדושה ושכן בו אור אלוקי, עד כדי כך שקראו הקב"ה בשמו [ועיין מה שהארכנו בענין בחינתו המיוחדת של יעקב כ'צלם אלוקים', בפרשת ויצא חלק המאמרים - מאמר ג' יעקב אבינו - צלם אלוקים - מציאות של קדושה]. ומשום כך כבר היה שייך בו הענין של דבקות בה' בבחינת רעיה ומטרוניתא, שהוא פנימיות ענין שבת. והיינו מה שתיקנו במנחה של שבת - 'אברהם יגל יצחק ירין יעקב ובניו ינחו בו'. שמציאות מנוחת אהבה ונדבה אמת ואמונה שבאה על ידי הנשמה יתירה יסודו הוא מיעקב ובניו.

בְּמַעֲשֵׂה אֲרֶץ מִצְרַיִם וְגו' וּבְמַעֲשֵׂה אֲרֶץ כְּנָעַן וְגו' לֹא תַעֲשׂוּ — Do not imitate the practice of the land of Egypt . . . and do not imitate the practice of the land of Canaan (18:3).

Rashi comments that this verse tells us that the practices of the Egyptians and the Canaanites were the most corrupt of all the nations, and those who lived where the Israelites lived were the most corrupt of all. This is puzzling, because we are prohibited from imitating the practices of any gentile nation, even the best of them. What is the significance of the fact that the Egyptians and the Canaanites were the worst? (See Klei Yekar, who addresses this question.) Perhaps the answer is as follows: The Torah commands us not to emulate any nation, even the best. One can see what resulted from the practices of the nations who did not refrain from engaging in activities that would ultimately lead to abominable acts. Those nations did prohibit the abominable acts themselves, but did not enact any safeguards to prevent them. The result was that they ultimately acted in abominable fashion themselves. This verse teaches us that being careful not to commit abominable acts is of no avail, unless we are careful not to do

anything that can lead to them. The Talmud (Berachos 32a) gives as an example the father who brings his son to the entrance of a brothel and trusts that he will not sin. Chazal comment, "What shall the son do that he should not sin?" Surely he will be drawn to sin. In order to prevent sin, safeguards are imperative. We must beware of imitating any gentile practices, because they will ultimately lead us to commit acts like the Egyptians and the Canaanites, who were the most corrupt of all.

ידיהן את פני העיר. (לג-יה) בא עם דמוסי חמה וקרע לון תחומין. (מדרש רבה) בשעת דדמוסי חמה, כאשר שולטים טטטוס התחומים ועירובוב הדעות ואין הכול בין זים ללילה בין אור ללחש — דוקא אז כותו של יעקב הוא לקבוע תחומין להבדיל בין הטוב ובין הרע ולגלות בעליל מנהגו של כל דבר דובר. קדושה של ארץ ישראל חרטה מדה יותר גדולה של בורות הכוללת ללוי לטוב קודם עם כל ושלם לטוב את המטען ארץ ישראל. כל המטען מבינה אלה. בורות ארץ כל יאמות השלם מבינות. כאשר יתב מביט על המדי הארץ בארץ ישראל ורואה דדמוסיים — מנהגים הטטטוסים וירושלים מדי הריחו קובע תחומין ומבחר את כל המטען.

(אבני אזהר)

We may be enamored by the external glamour of a great poet, author, or artist, but we must bear in mind that the prohibition of "Lo sechaneim — You shall not show them (non-Jews) favor" (Devarim 7:2) was not said solely with regard to the dregs of society, but with regard to the elite as well. We can

not simply disregard Shakespeare, but we must ascertain the differences that separate him from Bnei Yisrael and the Torah. Non-Jews are often very learned and refined, yet Torah is much more than that. Torah confers a spiritual loftiness that cannot be expressed or experienced by a non-Jew.

"We cannot simply disregard Shakespeare, but we must ascertain the differences that separate him from Bnei Yisrael and the Torah."

Rav Wolbe added that when he says the berachah of "Shelo asani Goy — that He did not make me a non-Jew," he contemplates whether we truthfully sense this distinction. Who knows how much we absorb from the society surrounding us? We drive their cars and make use of all their luxurious paraphernalia. We even speak their language, without giving a second's thought to the pasuk (Tehillim 114): "Bais Yaakov mei'am loaz — Bnei Yisrael left a land that spoke a foreign language." It was when our speech differed from the language of the other nations that "hayesah Yehudah lekadsho — Bnei Yisrael became His holy nation."

Next time we recite the berachah "Shelo asani Goy," we should think about the numerous remarkable non-Jews who have inhabited the world throughout the ages. They were truly noteworthy, yet they had no connection to the holiness that the Torah imparts and the way of life it teaches.

(Shiurei Chumash, Parashas Kedoshim 20:25)

פר שמון פרשת וישלח הטוב

ולעשות גבולים; וכן הכא, שווקים תיקן — לעירובין, ומרחצאות תיקן להם - היינו על דרך נטילת ידים, ודפח"ה. בכל אופן, פירושו של "ויחן" הוא בכחנת מנוחה [בשלום ושלוה].

אבל בשפ"א איתא, דיתכן ד'ויחן' את פני העיר היינו כיון דכשעזב ארץ ישראל אז נאמר יציאת צדיק עושה רושם ופנה הודה פנה זיווה פנה הדרה, ע"כ כעת שהוא חזר לא"י או החזיר את החן למקום, וזהו ויחן את פני העיר, ושפ"י. ויש ללמוד מזה, דחן הוא דבר שאפשר ליטלו ולהיטלטל ממקום אחר למשנהו, ואפשר לנטותו חן על מקום והן על אדם אחר, ואין זה דבר שממילא.

וביתר ביאור נראה, דשני הפירושים עולים בקנה אחד, כמו דמצינו בענין שבת דהמנוחה שנכנס עם דמדומי חמה בע"ש ומגיע לשיאה בעיצומו של יום, שהיא יום שכולה שבת ומנוחה, זה החן שבא לעולם, דהשבת לובשת חן לכל הבריאה, ולכן איתא בבריאת העולם כשגמר הבריאה עם בוא השבת: וירא את כל אשר עשה והנה טוב מאד — נאמר במדרש (בר"ר ט"ד): דאמר הקב"ה עולמי עולמי הלאי תהא מעלת חן לפני בכל שעה, עיי"ש.

שני הפירושים שיעלו בקנה אחד. דהנה יסוד השבת הוא מנוחה וביטול מלאכה וגם ביטול האדם לגמרי להכיר שהכל שלו ב"ה ושהכל ברא לכבודו ועי"ז עולה החן על האדם דעיקר החן בא לו בהתגלות הפנימיות שהוא מוסתר ומכוסה בימי החול וכשבא השבת ולית שולטנא אחרא ואז בא לו החן.

18 מד שמון פרשת וישלח הטוב

וביתר יש לבאר ע"פ מה דאיתא במדרש (בר"ר ח"ד) על הא דכתיב בבריאת העולם דלאחר ששת ימי המעשה איתא וירא א-לקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד אמר רב חייה ב"ר חנינא משל למלך שבנה פלטין ראה אותה וערבה לו אמר פלטין פלטין הלאי ותהא מעלת חן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו כך אמר הקב"ה לעולמו עולמי עולמי הלאי שתהא מעלת חן לפני בכל עת כשם שהעלית לפני בשעה זו עכ"ל המדרש א"כ אותה עליית חן לפניו בא בכל שבת ושבת וזה בא ע"י חניי' וביחוד על ידי קביעת תחומין (של קדושה).

17 שבת מלכות - כולל מלכתא כז

נמצא שע"י המלכות, דהיינו על ידי כניסת השי"ת ויחודו בפועל אל תוכינו, באו פנים חדשות למציאות האומה, שמשתקף מתוכם השי"ת, וכל אחד ואחד הוא מציאות חדשה שחלה עליו חלות שם יהודי בהיותו חלק מהקדושה.

גילוי המלכות הוא בעיקר ע"י שבת קודש, שכך מהותה של השבת, יום השביעי - מידת מלכות שמים. כיון שבאה שבת, הרי מושבתת כל מלאכת עולם, ואין מי שפונה למלאכתו ולעסקיו, אלא מלך הכבוד מולך בעולם ובעם ישראל דרך השבת, נמצא פנים חדשות באו לכאן. וכן איתא במדרש, מזמור שיר ליום השבת, פנים חדשות באו לכאן, וכן נפסק בש"ע אהע"ז סי' ס"ב לענין שבע ברכות, שעל ידי שהכל שובת בשבת ורק הקב"ה מולך עלינו, נהפכה מציאות העם למהות עליונה להקרא על שם המלך, והיו מציאות חדשה ופנים חדשות.

ב. וכל אחד מישראל יש לו מאור פנים חדשות ביום השבת, כמו שאמרו חז"ל (ב"ר י"א ב') על הפסוק, ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו, ברכו באור פניו של אדם, קדשו באור פניו של אדם, לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבוע כמו שהוא דומה בשבת. והיינו כמו שבזמן שבני ישראל קבלו עליהם מלכות שמים ביציאת מצרים ובמתן תורה - נהפכו לעם קדוש להקרא בשם השם, כן בכל שבת שהמלכות שורה ביתר שאת ויתר עז, באים פנים חדשות לעם ישראל, ומהו המאור פנים האלו - מה שהיהודי בטל למלכות שמים, ושורה השכינה על כל אחד ואחד.

When a person creates something, he ventures out of his limited framework. He goes beyond his boundaries and builds something new. This is the nature of the thirty-nine melachos forbidden on Shabbos.

And this was R' Akiva's answer to Turnus Rufus: When a person carries an object within his own domain, he's not creating anything. Only when the object has been transferred in a significant way has something new taken place. So it is with the entire world, as far as Hashem is concerned: The things Hashem does in His already created world are not creative acts. They're not meleches machsheves, so they don't contradict the halachos of Shabbos. They're like carrying within a private courtyard.

Thus, the melachah of hotza'ah reveals the nature of all the melachos. That's why Maseches Shabbos begins with it.

Shabbos kedosh - R. Akiva (1)

בדרך זו יש לבאר גם את השייכות בין עבודתו של יעקב אבינו ובין מהותה של השבת, שהרי השביתה בשבת נועדה להשריש בלב האדם את האמונה שכל מעשיו בששה ימים אינם אלא בברכת ה' הנותן לו כוח לעשות חיל, וכדרך שאמרו חז"ל בענין מצות השמיטה (סנהדרין ט ע"א): "אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, זרעו שש והשמיטו שבע כדי שתדעו שהארץ שלי היא", כך גם במצות השבת שבכל שבוע, אומר להם הקב"ה לישראל: עשו מלאכה שש ושבתו שבע, כדי שתדעו שכל מלאכתכם שלי היא - "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ". בכך משפיעה השבת מקדושתה על כל ימי השבוע, ומחמתה נעשית מלאכת החולין בהשקפה הראויה וברעה נכונה.

זאת ועוד, במצות "וקראת לשבת ענג" (ישעיה נח, יג) - נצטוונו לענג את השבת עונג גשמי במאכל ובמשותה, והעושה כן בכוונה הראויה, הרי הוא מקדש ומעלה את החלק הגשמי שבו, ואף את המאכל והמשתה אשר נהענג בהם, ומקדשם בקדושת השבת העליונה.

מאחר שכן, נמצא שיעקב אבינו שעיקר עבודתו בעולם הוא לקדש את עניני החומר, הוא זה אשר ראוי שתיכתב בו

שמיירת שבת, שכן סגולת השבת היא לקדש את הגשמיות בעולם הזה, ולרומם אותה.

ונראה שזהו גם ביאור מאמר חז"ל (שבת קיח ע"א-ע"ב): "כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר (ישעיהו שם, יד): 'אז תתענג על ה'... והאכלתיך נחלות יעקב אביך...' כיעקב שנאמר בו: 'ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה', שכן המענג את השבת מקדש את עניני החומר, כעבודתו של יעקב אבינו שקדש את עניני החומר, וכפי שהתבאר.

26 טעורת 'שלום זכר' בשבת

על פי האמור, יש לבאר באופן חדש את המנהג המקובל בקרב קהילות אשכנז, לערוך את טעורת השלום זכר' בליל השבת שלאחר לידת הבן, וכדלהלן:

הטעם הפשוט לטעורה זו, הוא להודות להשג' על חסדיו בלידת הולד, שיצאו היולדת והולד בשלום (ים של שלמה ב"ק פ"ו ס"ז לז), ונהוגים לעשותה בליל שבת, משום שהכל מצויים אז בבתיהם (תרומת הדין סי' טסט).

וטעם נוסף לטעורה זו כתבו הפוסקים (רידשה י"ד סוף סי' רסד, וט"ז סי' רסח ט"ק יג) בשם הריקאנטי, שיש בטעורה זו משום נחומים לתינוק, שהרי אבל הוא על התורה שלמד במעי אימו ונשכחה כשיצא לאויר העולם, וכפי שאמרו חז"ל (נדה ל ע"ב) שכאשר יוצא

במעי אימו אף שלמד שם את כל התורה כולה.

276

מעשה יש להוסיף טעם לקיום סעודת השלום זכר, כי אמנם במעי אימו לומד התינוק את כל התורה כולה, ושמה ומתענג על דברי אלוקים חיים, אולם כל זאת ללא שייכות רוחנית אל עולם המעשה, וזאת הרי לא העבודה המוטלת על האדם בעולם הזה, כפי שהתבאר. על כן עושים לתינוק סעודה, ודוקא בשבת, כדי שיכיר ויראה את מעלת השבת, וכיצד מענגים אותה במאכל ובמשתה ובוזה מעלים ומקדשים את הגשמיות. זו היא הנחמה שמנחמים את התינוק, שמעשה יוכל לקיים כראוי את העבודה המוטלת על האדם בעולם הזה - קידוש החומר, והווי מעיקרי העבודה שלא היו לו במעי אימו.

התינוק לאויר העולם בא מלאך וטוטרו על פיו, ומשכחו את כל מה שלמד³, אמנם, לפי זה צריך ביאור, מאחר שסעודה זו סעודת נחומים היא, מן הראוי היה - לכאורה - שלא לקובעה בשבת, שהרי אין מנחמים אבלים בשבת?

27a

וביאר השם משמואל (פ' וישב תרע"ה על הפסוק 'יובא יוסף את דבתם'), שאין התינוק מקבל נחומים אלא בסעודה הנעשית בשבת, שכן באותה שעה רואה הוא את מעלת השביתה בשבת, שאינה שייכת אלא במי שטרם במשך ימי המעשה, שהרי רק באופן זה ניתן להשיג את מעלת קדושתה, ובכך מוצא הוא נחמה, שכן אף הוא - שיצא ממקום שבו למד תורה אל עולם החומר השפל - יכול כעת להשיג את קדושת השבת ומעלתה, דבר שלא היה יכול להשיג

הלקה

פרשת וישלח

והלבו

כה

פרשת וישלח

28a

אירא נספרים כי קדושת השלושה אבות הק', הם מכוונים נגד והאבת את ה"א בכל לבך וכל נפשך וכל מאדך, אברהם אבינו ה"י אהבה כל לב, יחק אבינו מסר נפשו בעקידה הוא נגד כל נפשך שדרשו חז"ל אפי' נוטל את נפשך, ויעקב אבינו הוא נגד כל מאדך. מאלאמי זללה"ה שמעתי שם הפרי לדיק כי כלל מאדך, אין הכונה רק שיאבה ה' עם כל המאוד, רק המכוון הוא גם להכניס אהבת השי"ת לתוך המאד, כידוע כי קדושת האדם מתפשט לתוך *הקניינים, שגם הם מתעלים עם האדם, כמו שמצינו אצל חמורו של רפצ"י, וזהו הדרגא של יעקב אבינו, שהכניס אהבת ה' לתוך קניינו.

286

בתיב 'ויהי לי שור וחמור לאן ועד ושפחה ואשלתה להגיד לאדני', המשך חכמה מדייק למה לא כי לאן גמל, והלא רואים להלן בפרשה שחלק מהמנחה ששלח לעשו היו גמלים, וגם לריכס להצין הלשון "להגיד" לאדני, מה הם הדברים קשים כגדין ששלח לומר זה לעשו אחיו, ופי' המשך חכמה כי בשליחות זה ראה יעקב אבינו להודיע לעשו למה הוא ראוי לזכורה, כי זכה להכניס קדושה גם בתוך קניינו. ויהי לי שור וחמור, לי לשמי, שזה שייך לקדושתו. והכונה הוא שכל אלו המינים שהזכיר צין בהמנות, כולם הם קדושים בקדושת זכורה, ששפט קדושת יעקב משפיע גם על מקנהו וקנינו, והראי' כי צהמנת ישראל יש קדושה צלי

פעולת האדם, רק מיד צלידתו נמקדשו בצכורה, מיד נפטר רחס, ולכן לא הזכיר גמל שאין צו שום קדושת זכורה. ואם על הקניינים נחפשת קדושת זכורה, הרי צודאי שייך ליעקב"ה עם הזכורה.

D

גם הזכיר שיש לו עזד ושפחה, שמורה על עולם הקדושה של בני ישראל, שיכול לקנות לא רק צעל חי, רק שולט גם על בני אדם, ויש לו קנין בהם, לא כמו עכו"ם שאין קונים זה מזה, וזה שאמר לו עזד ושפחה. ויש לציין דברי השפ"א (פ' אמור) כי רואים עד כמה הקדושה מתפשט על קניני האדם, כי צהמנת כהן ועזד כהן אוכל צחרומה, וישראל שהוא זר אפי' יהי לדיק גמור אסור לאכול צחרומה. והטעם לזה הוא כי מתפשט הקדושה לתוך קניני האדם. וזה שנאמר כאן "ואשלתה להגיד לאדוני", דברים הקשים כגדיס, כי מזה יכיר עשו עולם קדושתו, וכי דייקא ליעקב שייך עבודת הזכורה, כי גם בקנינו מתפשט הקדושה, וצחמנת זה הודיע יעקב אבינו עם מעלתו והמניחות שלו, כי כל קדושת יעקב הוא הקדושה של כלל מאדך.

E

בתיב להלן בפרשה "ויומר יעקב לצדו", ומציא רבינו צחי דרשת חז"ל א"ת לצדו אלא לצדו, שחזר עזר פכים קטנים, דברים שאין להם הרצה שויות, והדבר מוזן כי אם קדושת יעקב התפשט לתוך קניינו, א"כ אפילו צפכים קטנים נכנס קדושה, ולכן

חם יעקב אפי' על כלי חרס, שלא יאבד אפי' נקודה מקדושתו.

והביאור הוא נראה - שהיות ותפקידו של אאע"ה היה לגייר את האומות ולקרבתם תחת כנפי השכינה - לכן עבודתו נמשלת לעירובי תבשילים שהוא דין ביו"ט, כי מהות תפקידו הוא בחינת יו"ט, שנועד לקרב אורחים תחת כנפי השכינה. משא"כ יעקב אבינו עבודתו היא בחינת שבת - שהשבת מרתק את האדם למקומו והוא מתבודד ונקשר למרכז שהוא חי העולמים כך עבודתו של יעקב אבינו היתה לייסד את אומת ישראל, לרתקם לחיי העולמים ע"י הבדלתם מן האומות.

32

כשמתמצי לומר אין זה דרך נוסף, אלא שזה הדרך היחיד להשגת שליטה במובנה הנכון. כי כל עוד והאדם צריך את הדבר הרי הוא מטור וכפוף תחת השפעת הדבר, אף אם בפועל הוא מחזיק את הדבר בידו. אבל בכח הדבר מחזיק אותו, נישט ער האט די זאך נאר די זאך האט איהם; לפנים הוא כאילו השליט הגדול והחזק אבל בעצם הדבר גדול וחזק ממנו, כיון שהוא תלוי באותו הדבר, וימי נתלה במי? הוי אומר: קטן נתלה בגדול" (כ"ב יב א).

וכי מה גדולה וגבורה יש באדם שתאוה שפלה ובזויה מושלת עליו, אף אם הצליח בחזק ידו להשיג כל חמדת לבו, הלוה יקרא גבור? הלא כזכוב חלש הנא נופל תחת רוח התאוה הגוברת בו, וכל כולו כבול ומטור בידה ונמשך אחריה כצאן לטבח יובל, מבלי יכולת למצוא מנוח לנפשו עד שישגיגה.

ולא לחנם אמרו (אבות ד א): "איזהו גבור? הכובש את יצרו! שנאמר

(משלי טו לב) 'טוב ארך אפים מגבור' ומושל ברוחו מלוכד עיר", שכן בהתגברותו על הרצון והתאוה הוא לוכד ומושל בכל, בין בדברים הנוגעים בגוף ובין בדברים הנוגעים בממון. כשמתחשק לו לעשות, או להשיג איזה דבר, והוא שם מעצור לרוחו ומבטל רצונו, אז בזה גופא שאינו נכבש מן הדבר הוא כובש אותו.

33

והמעמיק יתבונן ויבין שלא רק במובן הרוחני, אלא גם במובן הגשמי אין דרך אחר להשיג את הדבר. אדם הרודף אחר תאוותו ומשיגה אין זה אלא הישג דמיוני, כי לאמיתו של דבר לא השיג כלום, שהרי "אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו" (קה"א יג) מכיון שתמיד מתאוה יותר ויותר, אם בחמדת ממון: "אין אית ליה מאה בעי למעבד יתהון תרתין מאון, ואין אית ליה תרתי מאון בעי למעבד יתהון ארבעה מאה" (שם), ואם בחמדת הגוף: "משביעו רעב" (סנהדרין קז א) "רעב ומרבה תאוה" (רש"י שם ד"ה ונתעלמה).

על כן טוב לגבר כי ישא עול, שירסן רוח תאוותו להיות שליט ביצרו, ואז ימצא סיפוקו והנאתו גם בחיי עולם הזה. אותה הנאה גשמית שיכול היה לקבל מהשגת הדבר בפועל, יקבל במדה יותר גדולה על ידי שמתעלה על הדבר ומתרחק ממנו, עד שאינו מרגיש שום תועלת וצורך בכך. אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'

שיכולים להעיד על כך מן הנסיון, בהיותם זוכים להרגיש זאת בעליל בכל ארחות חייהם.

34

עין שלא רצתה כלי של דבר עד כמה שאדם מסלק עצמו מעניני גשמיות וחיצוניות, כך מתגברת אחיזתו ושליטתו על הענינים, בגשמיות וברוחניות.

זה עומק הכוונה בדברי האבני נזר הנ"ל, "שכמו שהוא עמד מרחוק לבלי להתקרב לדבר שאינו ראוי", ובעמידתו מרחוק קיבל קונטרול ושליטה מליאה על כל שטח מראה עיניו, כך "בכל ראות עיניו אינו יכול להתקרב שום דבר חיצוני שאינו ראוי".

דבזמן שאדם תר אחר מראה עיניו הרי שהדבר שמושר אותו שולט עליו, אבל "עין שלא רצתה לזון וליהנות מדבר שאינו שלו" הוכיח בכך שהוא השליט והמושל. ולכן בחבל נחלתו קדשים נאכלים בכל הרואה, מכיון שכל שטח מראה עיניו כבוש תחת הקדושה, באין אפשרות גישה

לחיצונים, אף בלי מחיצה. וכמה כבשה הקדושה את השטח, על ידי שעמד מרחוק ונתעלה מכל הדברים שאין ראויים קיבל בעלות ושליטה עליהם.

35

קביעת תחומין ברוח זה נבין גם מה שיעקב זכה לשליטה נרחבת על ידי שצמצם עצמו וקבע תחומין וגבולות. וכדברי קדשו של החידושי הרי"ם זצ"ל (ליקוטי הרי"ם): "בזה ששמר התחומין כדכתיב (שמות טו כט, עירובין נא א) 'אל יצא איש ממקומו', ולא הניח ההתפשטות לחוץ, ממילא מושל על כל הגבולים האחרים, ונפלו לפניו כל הגבולים".

ביאור הדברים לפי דרכנו. בכל ימות החול אדם הולך לדרכו בעניניו השונים והמשונים, נע ונד ומטלטל ברוח סערת הזמן והנפש, זה בכה וזה בכה, לכבוש ולהשיג שטחים נוספים בכל תחומי החיים, בגוף ובממון - כיון שבא שבת בא מנוחה, ולא רק מנוחת הגוף אלא גם ובעיקר מנוחת הנפש, בשלום ושלווה השקט ובטח, כמצות היום (רש"י שמות כ

ובמשך חכמה פ' ואתחנן כ' ציבור אחר צוה שיעקב"ה חזר עבור פנים קטנים, כי ה' צוה הכנה לקיום מנות בכל מאדך בשלימות. והכוונה הוא כי לאחר שמסר נפשו עבור פנים קטנים, שאין צהם רק שיות של פרוטה, הרי צוה הראה חשיבות של כל פרוטה ופרוטה, וכל פרוטה הוא כנפשו, ואח"כ כשיתן דקה לעני פרוטה יתקיים צוה בכל מאדך. והוא הצנה נפלאה צענין בכל מאדך, כי אם האדם נותן דבר שאינו מרגיש לזה המקשרות צענם, הרי אינו נותן המאוד שלו, כי אינו קנוי לו, וחסר בשלימות המדה של בכל מאדך. ורק כאשר האדם חס על ממונו, ונותן מזה הממון עבור אהבת הש"ת, אז יש קיום של אהבת ה' בכל מאדך בשלימות.

31

מסילות בלבנם

שליטה מליאה במקום אחר (מסילות הנביאים יהושע עמ' קעא) הוספנו בזה נקודה עמוקה, והשומע ומבין את הדברים לאשורם יכול להשתמש בזה כאבן היסוד לבנין החיים שלו. כי שני דרכים יש להשיג תפיסה ושליטה בכל ענין שבעולם, חבל נחלת אדמה, או כל חפץ שהוא.

קבלת שליטה בגשמיות אפשר רק על ידי שמשגיח את הדבר בפועל, ער נעמט עס איבער, ובכך מכניסו תחת ידו ורושתו; מלך שרוצה לכבוש שטח מסויים עליו להכניס שם אנשי צבאו, להעמיד בו דגל הלאום שלו, ובכך נכנס השטח תחת ריבונותו.

אבל ברוחניות יש עוד דרך ישר לפני איש, דהיינו שיבטל ויתנער מכל תשוקה ורצון לכך, באופן שהוא מתעלה ומשתלט על הדבר ולא נותן לו לכבוש אותו, ער ווערט נישט איבערגינומען דערפון. ובהא גופא שאינו צריך את הדבר יש לו אותו, דמאחר ואין לו שום נטיה בלב להשיגו ממילא הרי זה ממש כאילו הוא בהישג ידו.

בזמן שרוצה איזה דבר נמצא חסר אותו כל עוד ואינו בידו וברשותו, אבל כשאין לו שום רצון לכך ממילא אין לו חסרון כלל ועיקר, והוא שלם בגופו שלם בממונו. אם כי במובן גשמי אין הדבר תחת ידו, אבל במובן רוחני יש לו שליטה מליאה על הדבר, ובבחינת (וימא יח ב) "שיש לו פת בסלו".

ט: "כשתבא שבת יהא בעיניך כאלו מלאכתך עשויה, שלא תהרהר אחר מלאכה". וכך נפסק בשולחן ערוך (אורח"ח ה' ה): "הרהור בעסקיו מותר, ומכל מקום משום עונג שבת מצוה שלא יחשוב בהם כלל, ויהא בעיניו כאלו כל מלאכתו עשויה".

זה מובנו הפנימי של קביעת תחומין, דקדושת השבת מגשאתו להתרומם מכל עולם החולין הסובב אותו, ואינו מוצא שום ענין בהם ובהמונם, ומתענג על ה' ושבע רצון בכל מה שיש לו במקומו וביתו, לקיים מה שנאמר 'אל יצא איש

ממקומו' לצאת ולתור אחר שום דבר שאינו ברשותו.

בשעה שאדם מיסב לסעודתו בימות החול ורואה שעדיין שולחני חסר, מיר מרים טלפון להזמין ככל אורת נפשו, או ששולח אחד מאנשי ביתו לצאת ולהביא לו מטעמים כאשר אהב. לא כן בסעודת השבת אשר רק ממה שטרח בערב שבת יאכל בשבת, ואינו יכול להוסיף עתה שום דבר, ולא מחמת היותו אנוס במצות המלך וכמי שכפאו שד ח"ו, שאם כן אין זה קורא לשבת עונג אלא צער ומדיכת נפש, והבטחת (שבת קיח א) "כל המענג את

השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים" וכי', נאמרה לשומרי שבת וקוראי עונג, עם מקדשי שביעי, המתעלים בו משאיפת ההתרחכות והתפשטות של ששת ימי המעשה, עד שבאמת לא מוצאים שום טעם וענין בדברים שמהם וחוצה.

בזמנינו לדאבונו נתרגלו אנשים לראות כל עניני תורה ויהדות כמושגים חיצוניים, הוא חי לו את חייו הרגילים בעולם כמנהגו נוהג, ובכוא עת שבת ומועד הוא יוצא חוץ ממסלולו הרגיל כדי לשבות את שבתו או לתגוג את המועד כמצות התורה.

ולא זו הדרך, איש הישראלי צריך למצוא את עצמו ומקומו הטבעי במסגרת חוקי התורה ומצוותיה, בחיי הנשמה, וה'ציאה' לעבודה ולחיי היומיים אינה אלא ככורח המציאות באשר הוא גם אדם בעל גוף גשמי. להשגה נעלה זו מגיע כל אדם ביום השבת נועם הנשמות ועדן הנפשות.

על כך באה אזהרת "אל יצא איש ממקומו", שלא לזון עצמו במה שאינו שלו, בהיות כל הנאות עולם הזה מתרחמת ומגבלת אצלו, כל דבר ודבר במקומו וכשעתו, ובמסגרת הדרכים והאופנים שהתירה לו תורה, ואין לו שום משיכה (אטרעקשאן' בע"ו) לצאת 'ממקומו' לחיצוניות ומותרות, שכל מושגים הללו לא קיימים כלל בדעתו וברצונו ובחשוקתו, דאין לו אלא את מקומו שגנה שבייתה בו.

ארוכה וקצרה, כשנתעורר בו חשק ורצון הוא שווה ומתעכב, שוקל היטב כל הצדדים אם כדאי לו לנסוע, והאם זה באמת מוכרח לו, ולא כל מה שנמצא בעולם צריך שיהא ברשותו ותחת ידו, והולך בדרך ארוכה בעבודתו להגביר את השכל על הרצון עד שמגיע לידי החלטה שאכן אינו צריך לצאת ממקומו, ובכך משיג את הענין בקצרה, שיש לו זאת בכח מבלי שזה יהא אצלו בפועל.

הרימוד מפרשה זו ימשש לנו כהקדמה והכנה לקדושת ימי החנוכה הבאים לקראתנו לשלום. מעיקר הדין נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ (שבת כא ב), לא שידליק בשוקן כראי אלא על פתח ביתו דייקא, באופן שהאור כי נערב בתוך ביתו בוקע ויוצא להאיר כאור יום חשכת לילה, שמרמות על חשכות הטומאה והגלות. וחם לו מליחן לאור המדומה שבעולם החיצוני (די גוי'אישע וועלט) להבקיע אל תוך ביתו.

מי שלבו נמשך אחר מה שרואה בחוץ ומכניס את הדברים לביתו פנימה, אין לו שייכות לנר חנוכה וקדושתה, שעניינה דוקא להאיר מבפנים כלפי חוץ ולא מבחוץ פנימה.

כבן מצות נר חנוכה בלילה דוקא, דמי שרוצה להתעלות בקדושת הנרות הללו, חייב תחלה לדעת נאמנה שבחוץ הכל חושך ולא אור, ואין האור נמצא אלא בביתו פנימה.

וזו בהיפוך מדרכי הגויים שבימים האלו תולים בחוץ אורות מהבהבים ומבריקים, בהיות וכל כולם חיצוניות ללא שייכות לפנימיות. אבל אדם מישראל מוצא כל האושר והתענוג וסיפוק החיים אך ורק בתוך עצמו וביתו, ואינו יוצא ממקומו, רק עומד על פתח ביתו ומאיר באורו אל תוך החשכה שבחוץ, ומעט מן האור דוחה

הרבה מן החושך (חוכת הלכות יהודי המעשה ה), "עד שתכלה רגל מן השוק" (שבת כא ב), "שיפסק היצר הרע לגמרי מן העולם, כמו שהיה קודם החטא אדם הראשון, ולא יתאוה הרגל לשוק... היינו להתאוות לאיסור כתרמודיים" (בני יששכר כסלו ג כח).

בן יעזרנו השי"ת ויתן בלבנו בינה להבין ולהשכיל לשמוע וללמוד רעיון נפלא הזה, שנוגע לכל תחומי החיים, ואז נזכה לחיים של שלווה בהתרוממות הרוח והנפש, כאשר השאיפות יתמקדו בענינים פנימיים, לעלות ממדרגה למדרגה בתורה ועבודה ויראת שמים. והבית יהיה מלא אורה ושמחה, כשכל בני הבית מגדול ועד קטן יתרגלו למחשבה שהאושר נמצא בפנים בין כותלי הבית, בשביל ליהנות מהחיים לא צריך לצאת ולבלות בחוץ, כי יכולים למצוא בתוך הבית פנימה הרבה דברים הנותנים הנאה וסיפוק נפלא.

לפיכך שבת קודש הוא הזמן המיועד גם לתענוגים גשמיים, לפי שקדושת השבת משפיעה על האדם שלא לבקש מה שמחוץ לגבולות הקדושה, ואז בניקל לו לקיים בעצמו (יבמות כ א) "קדש עצמך במותר לך" באכילה ושאר ענינים, מבלי להתגשם בהם.

ובבבן, כל מקדש שביעי כראוי לו שכרו הרבה מאוד: "נחלה בלי מצרים", על פי פעלו במדה כנגד מדה, דכשהוא 'קובע תחומין' כיתר שלא תמוט, מבלי

להתעניין ולקבל התפעלות בכל מה שנמצא מתחומו והלאה, ואינו נכבש ונגרר אחרי כל הגירויים של הנאות הטבע, ממילא הכל נכבש תחת ידו, וכאמור דכל מה שאינו צריך הרי זה נמצא בשליטתו וברשותו.

בבחינת שבת

בקביעת תחומין הלזאת פשטה קדושה בכולה, לא ביום השבת בלבד אלא גם בימות החול, כידוע מדברי הוהר הקדוש (ח"ג כט א, שם קמ"ב) שתלמיד חכם הוא בבחינת שבתא דכולא שחא.

לפי דמסתפינא הוה אמינא דיעקב יושב אהלים הוא הראשון שזכה למדרגה זו, אז כשחנה את פני העיר שכם וקבע תחומין לא לשבת בלבד עשה כן, אלא שיהיו התחומים קבועים וקיימים לו ולזרעו אחריו כל הימים, דהיינו שתמיד יהיו כל

מעשיהם מתוחמים בגבולות התורה והקדושה, מבלי לתת לשום הנאות עולם הזה למשול עליהם ולמושכם להתפנות ולצאת אליהם, 'אל יצא איש ממקומו', חוץ מה'גישמאק' של תורה ותפלה שהיא היא מקומו של אדם היהודי, שום דבר לא ימשוך את לבו.

בשכר זאת ירש את העולם שלא במדה שנאמר והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה', ואיך יפרצו וישלטו על כל קצוות תבל, לא בחרב ולא בחזנית כי אם ברוח הקדושה של יעקב שקבע תחומין, כשכל אחד נקבע בתחום שלו, במדרגה שלו בעבודת ה', במקום תורה ותפלה שלו, בבית שלו, 'אל יצא איש ממקומו' מתוך ידיעה שכל מה שהוא צריך יש לו כאן במקומו, ומה שנמצא מחוץ למקומו לא מעניין אותו,

ואז ממילא הכל נמצא בהישג ידו ותחת שליטתו מבלי לצאת ולהשיג בפועל.

זו היא דרך ארוכה וקצרה לאדם להשגת חפצו. יש דרך קצרה וארוכה, דמיד כשעולה הדבר ברצונו הוא מתיישב על כלי רכב האירי וטס במהירות למחוז חפצו בדרך קצרה, אבל היא ארוכה מאוד, דרך ללא מוצא, וכל באיה לא ישובין. ויש דרך

two meet. Esav tells Yaakov to take back all that he sent, because "I have plenty" (33:9). Yaakov answers, "Please accept my gift, for Hashem has shown me grace and I have everything" (ibid. v. 11).

Esav, whose entire life revolved around pleasures and materialistic acquisitions, only allowed himself to say that he owns plenty. Despite continuously acquiring things, such a person will never feel that he has everything, because there are always additional things that can be acquired. Chazal tell us, "He who has one hundred wants two hundred, and he who has two hundred wants four hundred." As a result, "A person does not leave this world with even half of what he desires" (Koheles Rabbah 1:34).

Yaakov Avinu, on the other hand, whose life was rooted in spirituality, was not only completely content with what he owned, but had no interest in acquiring

more possessions. He was therefore able to declare, "I have everything." Yaakov realized that being content with what one has does not stem from a feeling of resignation: "I have to make do with what I have." Rather, it is a positive frame of mind: "I have one hundred and I am perfectly fine without two hundred."

"Being content with what one has does not stem from a feeling of resignation ... Rather, it is a positive frame of mind."

A person who is obsessed with buying the latest fashions and home furnishings will never feel that he has everything that he desires.

There are fringe benefits to being content with what one has. Chazal tell us (Bava Basra 16b), "Three people were given a taste of the next world while still in this world: Avraham, Yitzchak, and Yaakov ... Yaakov, as it is written, 'And I have everything (kol).' Three people were not ruled by their yetzer hara: Avraham, Yitzchak, and Yaakov, as it is written [about each of them, respectively] bakol, mikol, and kol."

The yetzer hara is the driving force behind the craving to acquire more possessions and indulge in bigger and better pleasures. Someone who works on being content with what he has and cultivates the feeling of "I have everything" has reined in his yetzer hara, to some extent. A lifestyle centered around materialistic acquisitions

is one that expresses itself as a quest for quantity. In contrast, someone who is satisfied with what he has leads his life in pursuit of quality. By focusing on the quality of what Hashem bestowed upon him, Yaakov Avinu was able to savor a spiritual, otherworldly taste in his materialistic acquisitions and pleasures.

How can we introduce such feelings into our daily lives? A possible first step is to make a point of concentrating on the berachah of "She'asah li kol tzorki — He has provided me with all my needs." If we truly believe what we are saying, then we will begin to appreciate that which we do have, thereby setting us on a course to reach the level attained by Yaakov Avinu.

(AleI Shur, Vol. II, p. 327)

45a Living Shabbos - R. SHAN

The Gemara (Shabbos 10b) comments that Hashem said to Moshe Rabbeinu, "I have a wonderful gift in My storehouse named 'Shabbos,' and I wish to give it to Yisrael."

Rabbi Shlomo Wolbe (HaMitzvos HaShekulos, p. 48) explains the meaning of this comment based on another passage in Berachos (33b), which tells us what Hashem keeps in His "storehouse." The Gemara teaches, "The Almighty has in His storehouse nothing except a treasure of yiras Shamayim." Hashem's "storehouse" contains yiras Shamayim (fear of Heaven), and

ומרומנות הש"ת. ומי שנכנס לקדושת ש"ק כריך לידע ולזכור עוד מקומו ומצבו בלמימות. ואל ידמה בנפשו שמגד הכנתו ורצו פעלו בתו"מ וזכה לעלות צדום המעלה. רק הקצ"ה צדו צדו חמיו וחסדיו העזומים מגביהו ומנשאו למעלה

45b

this, Rabbi Wolbe explains, is the great gift of Shabbos. The word ירא, "fear," is related to the shresh (root) ראה, "to see," and thus refers not only to the fear of G-d, but also to the experience of "seeing" G-d, meaning, sensing His presence. On Shabbos we receive a special "treasure" of yiras Shamayim, the ability to sense G-d's presence and experience genuine fear of Hashem in a more powerful way than we can during the workweek.

On this basis, Rabbi Wolbe explains the fascinating ruling of the Mishnah (Demai, Chapter 4). The Mishnah states that there are unlearned people who are presumed to be lax with regard to their tithing obligations, and thus generally speaking, one who buys produce from such people cannot trust their claim that the tithes were taken. The exception, however, is on Shabbos, when their claim can be believed, because, as the

Mishnah explains, "the fear of Shabbos is upon him." Since on Shabbos we are granted a special feeling of yiras Shamayim, we can assume that even those who aren't generally trustworthy would not lie about the halachic status of their produce.

The question, however, arises: How do we reconcile this concept of eimas Shabbos, the special fear of Hashem that is experienced on Shabbos, with the requirement of oneg — to enjoy oneself on Shabbos? The verse instructs, v'karasa l'Shabbos oneg — we must proclaim Shabbos a day of "delight" (Yeshayah 58:13), and we indeed recite in our Shabbos prayers, Am mekadeshei shevi'i, kulam yisbe'u v'yisangu metuvecha — the observance of Shabbos entails rejoicing and enjoying ourselves. How can we fulfill this requirement if Shabbos is a day of a heightened sense of yiras Shamayim?

Rabbi Wolbe answers that Shabbos is mei'ein Olam Haba — an experience resembling in small measure the life in the Next World. The existence in Olam Haba is characterized by this very combination, the fusion between yirah and oneg. The pasuk in Parashas Bechukosai states, "I shall walk among you, and I shall be G-d unto you" (Vayikra 26:12). Rashi explains the first part of the verse to mean that G-d will "stroll" with us in Gan Eden, whereas the second part emphasizes that we will still experience fear of Hashem, even as we "stroll" together. Rabbi Wolbe notes that Gan Eden is an experience where hata'anug v'ha'eimah b'yachad — there is no contradiction between the enjoyment of Hashem's presence and sensing fear. In the Next

World, we will both delight in our close relationship with Hashem, and experience fear.

47

On Shabbos, which is mei'ein Olam Haba, we are to experience both emotions: enjoyment and fear. We are given the special gift of closeness with Hashem, which leads us to feel both oneg and yirah. And as Shabbos is the mekor haberachah, the source of all blessing, this experience has the power to enhance our sense of yiras Shamayim throughout the entire week. We should, as much as possible, be aware of this special quality of Shabbos, and appreciate the special bond and close-

ness with G-d that we are able to forge on this special day, thereby experiencing in some small measure the great delight of Olam Haba.